

Innovasiyalar**Müəllim fəaliyyətində informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi**

Mehman Abdulləzizov
Bakı Neft - Energetika Kollecinin direktoru,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru

Açar sözlər: informasiya-kommunikasiya texnologiyaları, tədris prosesi, multimedia, yaradıcı fəaliyyət.

Ключевые слова: информативно-коммуникативные технологии, учебный процесс, мультимедия, творческая деятельность.

Key words: information-communication technologies, teaching process, multimedia, creative activity.

Təhsildə informasiya-kommunikasiya texnologiyaları-məlumatların toplanması, işlənməsi və yayılması, təhsil prosesində istifadə olunması üçün lazım olan metodların, qurğuların və proseslərin toplusu deməkdir.

Informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tədris prosesinə tətbiqi müxtəlif dərəcələrdə formaların həyata keçirilməsinə və onların istifadə olunması üçün pedaqoji şərtlərin formalaşdırılmasına imkan vermişdir. Bu şərtlər aşağıdakılardır: müəllim və tələbələr məlumat səviyyəsinin kifayət qədər olması; seçilmiş dərəcəsinə görə tədris olunan fənnin məzmununun çatdırılması bacarığı, uyğun material-texniki bazanın varlığı; internet ehtiyatına və multimedia vasitələrinə uyğun olaraq təhsil mühitinin modeləşdirilməsi. Multimedia vasitələrinin və internetin sürətli inkişafı müəllimlərdə kompüter təhsilə marağı artırsa da, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tədrisdə tətbiqi ilə əlaqəli dərslərin keyfiyyətini, əksər hallarda, heç də yüksək səviyyədə hesab etmək olmur.

Təhsildə informasiya-kommunikasiya texnologiyaları və kompüter texnikasının tətbiqi daima təkmilləşir, mövcud program təminatının yeniləşməsi prosesi gedir. Bu vəziyyət müəllimləri daima yeni materialları öyrənmək və həmin materialları

öyrədilənlər tərəfindən mənimsənilə biləcək səviyyəyə qədər dəyişdirmək məcburiyyəti qarşısında qoyur. Təbii ki, belə müəllimlərin fəaliyyətində, nəinki, ali və orta ixtisas məktəblərinin tələbələrini, eyni zamanda həmin müəssisələrin müəllim və işçilərini də hazırlamaq lazım gəlir.

İndi informasiya-kommunikasiya texnologiyalarında müəllimin əsas iş fəaliyyəti olan tədris, metodiki, elmi və b. sahələrdə, o cümlədən İKT-dən mühazirə, praktika məşğələ, diplom, kurs işi və b. geniş istifadə olunur.

Müasir təhsil müəssisəsində mühazirə oxuyarkən və ya dərslər keçərkən multimedia vasitələrindən-proyektordan, elektron lövhədən və kompüterdən istifadə edən, internetə çıxışı olan müəllimin köhnə ənənələrə sadıq qalaraq yalnız «təbaşir texnologiyasından» istifadə edən müəllimə nəzərən çox böyük keyfiyyət üstünlüyü olur. Əlbəttə, bu zaman təhsil alarının hazırlıq səviyyəsi (universitet, kollec, peşə liseyi), təhsil alarının peşə istiqaməti (humanitar və ya texniki elmlər), tədris olunan fənnin spesifikasiyası, konkret fənnin xüsusiyyətləri, kompüter texnikasının auditoriyada tətbiqi olma imkanları nəzərə alınmalıdır.

Heç də hər bir tədris materialı dərslər multimedia vasitələrindən istifadə etməklə keçirilməsinə imkan vermir, amma onun

elementlərinin istifadə olunması istənilən halda mümkündür. Belə dərslərdə hazır materiallardan əlavə internetdən götürülmüş tekst və şəkillər kimi göstərilmiş məlumatlar da istifadə oluna bilər. Təhsil alarının tədris-tanışlıq fəaliyyətində informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqi ilə layihələr metodundan istifadəyə xüsusi əhəmiyyət verilir. Layihə fəaliyyəti müəyyən olunmuş sxemlə həyata keçirilir. Yeni, əvvəlcə mövzu əsaslandırılaraq seçilir və praktiki olaraq həyata keçirilir.

İKT-nin metodiki işdə uğurlu tətbiqi olunması üçün müəllimin informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının müxtəlif formaları haqqında yaxşı məlumatı olmalı, bunların bəzilərinin praktik tətbiqini bilməli, yeni şəraitdə tələbələrə tədris-tanışlıq fəaliyyətini təşkil etməyi bacarmalıdır. Müəllim müəyyən bilik və bacarıqlar sistemində və yaradıcı fəaliyyət təcrübəsinə malik olmalıdır. Bu biliklərə misal olaraq aşağıdakıları göstərmək olar: İKT-nin əsas növləri, onların inkişaf perspektivləri; internet şəbəkəsinin və telekommunikasiyanın əsas növlərinin təhsil imkanları (E-mail, elektron konferensiyalar, çat-konfranslar və s.); əsas təhsil saytlarının imkanları; programların funksional əlamətlərinə görə təsnifatı, ayrıca təhsil programlarının xarakteristikaları; internet şəbəkəsində təhsil saytlarının qiymətləndirmə vasitələri; distant təhsil verən ali və orta ixtisas təhsil müəssisələrinin əsas saytları, təhsil məqsədləri ilə Microsoft Office, Microsoft Publisher, Fine Reader, tərcümə programlarının istifadə olunma imkanları və s.

Əsas bacarıqlara isə bunları aid etmək olar: Microsoft Office, Microsoft Publisher, Fine Reader, tərcümə programları paketində, təhsil üçün zəruri olan məlumatları toplamaq üçün internetdən istifadə; internet şəbəkəsindən götürülmüş məlumatların dəqiqliyini qiymətləndirmək; müxtəlif axtarış sistemləri və kataloqlardan istifadə; telekommunikasiyanın müxtəlif növləri ilə işləmək və b.

Yaradıcı fəaliyyət təcrübəsinə gəldikdə isə: yeni informasiya texnologiyalarının

müxtəlif formalarının imkanlarının analizini; internet şəbəkəsində elektron elmi-metodik konferensiyalara məruzələrin hazırlanmasını və s. misal göstərmək olar.

İnternetdə yerləşdirmək üçün distant kursların işlənməsi hazırkı dövrdə bir çox ali və orta ixtisas məktəbləri üçün aktual olaraq qalmaqdadır. Şəbəkə (distant) kurslarının yaradılması və onların tədris prosesində istifadəsi üçün məlumat-tədris mühiti yaradılmaqdadır. Bu məsələdə uyğun kurslar üçün müəssisə didaktik materialların hazırlanması bir qədər çətinlik tələb edir. Bu, ali və orta ixtisas təhsili məktəbləri müəllimlərinin metodiki işinin yeni aspektidir. Müəllimlərin metodiki işinin səviyyəsinin yüksəldilməsi onlardan ixtisaslarını daima artırılmasını tələb edir. Müəllimin ixtisasının artırılması isə müxtəlif formalarda həyata keçirilir. Məsələn: müəllimlərin ixtisasının artırılması institutlarında, metodiki birləşmələrin aktivliyinin artırılması yolu ilə, internet şəbəkəsindən istifadə etməklə, distant kurslar vasitəsilə və s.

İndiki vaxtda müəllimin metodiki işi üçün lazım olan bacarıqlara aşağıdakıları aid etmək olar: lazım olan elmi-metodik və tədris-metodik məlumatları internet şəbəkəsində tapmaq, elmi-metodik və tədris-metodik işin nəticələrinin pedaqoji istiqamətli saytlarda, elektron pedaqoji jurnallarda, elektron konferensiyalarda yerləşdirilməsi. Müasir şəraitdə bu, həm də ona görə vacibdir ki, bəzi elmi-metodik və tədris-metodik konferensiyaların materiallarını yalnız internet vasitəsilə əldə etmək olar. Müəllim, nəinki dərslərlərin, tədris-metodik vəsaitlərin məzmunu ilə tanış ola bilər, eləcə də uyğun faylları öz kompüterinə «köçürə» bilər, lazım olan bölmələri çap edə bilər.

Müəllimin elmi fəaliyyəti də müasir dövrdə bəzi xüsusiyyətlərə malikdir. Bunların bəzi elementlərinə baxaq:

- internet şəbəkəsində yerləşdirilmiş tədqiqat probleminə uyğun olan, ölkə daxilində və xaricdə keçirilən konferensiyaların materialları ilə tanışlıq;

- internet şəbəkəsində yerləşdirilmiş, müəllimin elmi işinə uyğun materialların analizi;

- elmi elektron konfransıya iştirak etmək;

- vakitlərin (elektron variantda), metodiki tövsiyələrin, elmi-metodik vəsaitlərin, monoqrafiyaların hazırlanması;

- program paketlərinin eksperimental elmi tədqiqatların nəticələrinin statik emalında istifadəsi.

Yuxarıda qeyd olunanları yekunlaşdıraraq belə nəticəyə gəlmək olar ki, müəllimlərin fəaliyyətinin müxtəlif sahələrində informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə olunması tədris prosesinin effektivliyinin yüksəlməsinə, müəllimlərin metodiki və elmi-tədqiqat işlərinin səviyyəsinin artmasına gətirib çıxarır.

Rəyçi: prof. İ. Novruzlu

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Əliquliyev R., Mahmudova R. Təhsilin təkamül prosesində informasiya inqilablarının rolu // Azərbaycan məktəbi, 2009, №1, səh. 15-20.

2. Морев И. "Образовательные информационные технологии" Часть 1 – Владивосток: Изд-во Дальневосточного ун-та, 2004 – 174 с.

3. Машбиц Е. "Психолого – педагогические проблемы компьютеризации обучения" М.: Педагогика, 1988–192 с.

4. Гершунский Б. "Компьютеризация в сфере образования: проблемы, перспективы" М: 1997–264 с.

5. Шевцова М. "Формирование готовности учителей к использованию новых информационных технологий в профессиональной деятельности средствами системы поддерживающего обучения" Н.Новгород, 2005 – 26 с.

6. Полат Е. "Метод проектов" Internet-http: users. Kaluga.ru/school/polat.htm.

7. Кручинина Г. "Возможности программ Microsoft Power Point i Microsoft Publisher в Работе преподавателя вуза" (Современные проблемы

науки, образования и производства. Материалы межвузовский научно-практической конференции (2–4 октября 2003 г.))– Н.Новгород: УРАО, 2003, с. 60 – 62.

М. Абдулазизов

Применение информативно-коммуникативных технологий в деятельности учителя

Резюме

В данной статье рассмотрены вопросы реализации различных видов занятий с применением ИКТ. Указано, что применение ИКТ в обучении позволили сформулировать педагогические условия их использования и перечислены некоторые условия. Отмечено, что несмотря на то, что стремительное развитие мультимедии и интернета вызвало большой интерес у педагогов к компьютерному обучению, обеспечение качества и эффективности обучения с использованием ИКТ остается на низком уровне. В итоге сказано, что использование ИКТ в учебной деятельности преподавателя способствует повышению эффективности учебного процесса.

M. Abdulazizov

Application of Information-Communication Technologies at Schools Summary

In this article the realization problems of different lesson forms were examined by the ways of application of information-communication technologies. It was shown that the application of ICT in teaching gave on opportunity to form pedagogical conditions for using them and some of these conditions were enumerated. It was noted that the fast development of multimedia and internet roused a great interest on teachers for teaching by applying the computers, but the guaranty of quality and the teaching effectiveness by using ICT are still in the lower level. Finally it was noted that in different-activity spheres the use of ICT by teachers makes to increase the effectiveness of teaching process.

Müəllim hazırlığı prosesində innovasiyalar və texnologiyaların tətbiqi

Şəhrza Ağayev

pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Açar sözlər: innovasiya, kurikulum, texnologiya, didaktika, təhsil.

Ключевые слова: инновация, curriculum, технология, дидактика, образование.

Key words: innovaciy, curriculum, technology, didactic, education.

Müasir dövrdə məktəbdə təhsil alan uşaqlar yaxın gələcəkdə cəmiyyətimizin bərabərliyə qatılma üzvləri kimi fəaliyyət göstərəcəklər. Bunun üçün müəllim hazırlığı yəni pedaqoji innovasiyalar və texnologiyalar əsasında formalaşdırılmalıdır. Müəllim üçün zəruri olan bilik formal, qeyri-formal və informal yollarla qazanılır. Formal təhsil dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə başa çatır. Qeyri-formal təhsil müxtəlif kurslarda, dərslərdə və fərdi məşğələlərdə əldə edilir və dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə müşayiət olunur. Informal təhsil özünü-təhsil yolu ilə biliklərə yiyələnməkdir. Sistemləşdirilmiş bilikləri, bacarıq və vərdisləri, habelə mənəvi keyfiyyətləri öyrənmələrə məqsədyönlü, planlı və müştəşkil aşılamaq yolu ilə cəmiyyətin inkişafına güclü tökən verən müəllim daim innovasiyalar və texnologiyalarla bağlı yeni mənbələri araşdırmalı, öyrənməli və əməli fəaliyyətində səmərəli tətbiq etməyə nail olmalıdır. Müəllim hazırlığının innovasiyalar və texnologiyalar əsasında təkmilləşdirilməsi həmin tələblərə uyğun olaraq özündə aşağıdakı amillərin yenidən formalaşdırılmasını zəruri edir.

- özü-təhsil;
- pedaqoji, psixoloji, metodik yeniliklərlə tanışlıq;
- fənn kurikulumlarının xarakterik cəhətləri, əhəmiyyəti, məqsəd və vəzifələ-

rini dərindən öyrənmək;

- XXI əsrin xüsusiyyətlərini mənimsəmək;

Kompyuter texnologiyasının sıçrayışlı inkişafı, insanların sürətlə artmaqda olan informasiyalarla üzləşməsi, cəmiyyətdə baş verən sosial proseslər və təbəqələşmə tendensiyaları və bir çox mühüm amilləri nəzərə almadan yaşamaq və inkişaf etmək mümkün deyildir. Bunun üçün ən səmərəli yol, başlıca dəyər, hər bir insanın yaradıcı olması və özünü şəxsiyyət kimi formalaşdırma bilməsidir. Bu mühüm sosial problemin ümumilikdə həlli müəllim hazırlığı ilə qırıılmaz şəkildə bağlıdır. Təhsil sahəsində mövcud pedaqoji innovasiyalara (kurikulum, fəal-interaktiv təlim, İKT, elektron məktəb, inklüziv təhsil, portfolio, Boloniya prosesi və s.) və texnologiyalara istinad edilərək müəllim hazırlığına xüsusi diqqət və qayğı göstərilir.

Müasir müəllim pedaqoji innovasiya və təlim texnologiyaları ilə bağlı anlayışları dərindən bilməklə yanaşı, onların mahiyyətini, tətbiqini, təhlilini, tərkibini, dəyərləndirilməsini fəaliyyətində reallaşdırmağı bacarmalıdır.

Pedaqoji innovasiya dedikdə təhsil müəssisələrində, pedaqoji nəzəriyyələrdə, müəllim və şagirdlərin fəaliyyətində, təlim-tərbiyənin məzmununda, forma, üsul və vasitələrində, idarəetmədə, ümumiən,